

Mali Analiz İçin İkincil Verilerin Analiz ve Yorumlanmasının Önemi: Finans Sektöründe Bir İnceleme

Kayhan Ahmetoğulları¹

Özet

Bu çalışma, dünyada ve Türkiye’de mali analiz için ikincil verilerin değerlendirilmesini dijital bankacılık sektörü özelinde ele alarak bu alandaki gelişmeleri somut örneklerle incelemektedir. Araştırma, Statista uygulaması aracılığıyla temin edilen ikincil veriler kullanılarak gerçekleştirilmiştir ve elde edilen veriler excel ve grafik formatında düzenlenmiştir. Çalışmada, 2013-2027 yılları arasında dünyadaki mevcut ve öngörülen dijital ödeme sistemleri, dijital bankacılık kullanıcı sayısındaki artış, 2023 yılında ülkelere göre çevrimiçi bankacılık penetrasyon oranları, dünya genelinde mobil POS ödeme oranları ve farklı bölgelerde POS ve e-ticaret kullanım oranlarının dağılımı gibi kritik konular ele alınmıştır. Ayrıca, bölgelere göre POS işlem hacimlerinin payları, dijital bankacılığın yıllara göre net faiz geliri ve müşteri mevduatlarının değerindeki değişimler gibi finansal göstergeler de detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

Sonuç olarak, ikincil verilerin analizi sayesinde, dijital bankacılık sektörünün küresel ölçekte nasıl bir büyüme sergilediği, bu büyümenin bölgesel farklılıklar ve ekonomik göstergelerle nasıl ilişkilendiği ortaya konulmuştur. Çalışma, dijitalleşmenin finans sektöründeki etkisini ölçmek isteyen araştırmacılar ve sektör profesyonelleri için önemli bir referans niteliğindedir. Bu bağlamda, ikincil verilerin etkin bir şekilde değerlendirilmesinin stratejik karar alma süreçlerine nasıl katkı sağladığı vurgulanmaktadır.

1 Öğr. Gör. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, kayhanahmet@uludag.edu.tr, Orcid: 0000-0002-2658-189X

1. Giriş ve Literatür

Dijitalleşen dünyada birçok sektörde olduğu gibi bankacılık sektöründe de önemli gelişmeler gözlenmektedir. Genel olarak dünyada özelde ise Türkiye’de geçmişten günümüze dijitalleşmenin bankacılık sektörü üzerindeki etkilerini ikincil veriler üzerinden değerlendirmek ve yorumlamak alandaki önemli bir boşluğa katkı sağlamaktadır. Statista gibi dünya çapında istatistiksel veriler sağlayan bir kurumdan alınan verileri grafiklerle incelemek ve gelecekte beklenen durumlar hakkında tahminlerde bulunmak için önemli değerlendirmeler yapılmaktadır. Bu kapsamda bu bölümde dijital bankacılıkla ilgili ikincil verilerin finansal açıdan değerlendirilmesi ve yorumlanması hedeflenmektedir. Dahası dünyadan ve Türkiye’den örnek grafiklerle birden fazla veri ile, dijital bankacılık sektörü özelinde, finansal olarak bankaların dünü bugünü değerlendirilirken yarını hakkında da tahminlerde bulunularak literatüre, politika yapıcılara ve uygulayıcılara stratejik çıkarımlar sunulmaktadır.

Dijital bankacılık, son yıllarda finans sektöründeki teknolojik dönüşümle birlikte giderek daha fazla ilgi çeken bir araştırma konusu haline gelmektedir. Literatürde bu alan, çeşitli açılardan ele alınmakta; dijitalleşmenin bankacılık sektörüne etkileri, kullanıcı davranışlarındaki değişimler ve bölgesel farklılıklar gibi konular kapsamlı bir şekilde incelenmektedir.

Dijital bankacılıkla ilgili yapılan çalışmalar, teknolojik dönüşümün bankacılık performansı, müşteri davranışları ve sektörel istihdam üzerindeki etkilerini detaylı şekilde incelemektedir. Kahveci ve Wolfs (2018), dijitalleşmenin bankacılık sektöründe rekabeti korumak adına stratejik bir zorunluluk haline geldiğini, ancak karlılık üzerindeki etkisinin işlem hacmi ve müşteri tabanındaki genişlemeyle ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Chung ve Known (2009) ise mobil bankacılığın müşteri deneyimlerini dönüştürdüğünü ve özellikle pandemi döneminde dijital kanallara yönelimin hız kazandığını belirtmektedir. Yücel ve Yücel (2023) 2010-2020 dönemi için yaptıkları incelemede internet bankacılığı işlem hacmi ve işlem miktarının son beş yıllık dönemde 7 kat, mobil bankacılık kullanımının ise 10 kat arttığını belirtmektedir.

Yaşanan gelişmeler ışığında insan kaynakları alanında, Meena ve Parimalarini (2020), dijitalleşmenin nitelikli iş gücü ihtiyacını artırdığını, bankaların bu alanda yeniden yapılanmaya gittiğini ortaya koymaktadır. Yücel (2023) dijital dönüşümle artan dijital teknoloji kullanımının dijital yetkinliklere dayalı insan kaynağına olan talebi artırdığını ve bu nedenle işletmelerin bu alanda darboğaz yaşamamaları ve gelecek riskleri bertaraf edebilmeleri için insan kaynakları alanında yetenek yönetimine eskisinden çok

daha fazla önem vermeleri gerektiğine vurgu yapmaktadır. Ayrıca, Valsamidis ve diğerleri (2020), dijital teknolojilere yapılan yatırımların müşteri taleplerini karşılamak için kritik bir öneme sahip olduğunu ve bu durumun sektördeki rekabeti yeniden şekillendirdiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte, Ojeka ve Ikpefan (2011) ile Auta (2010), dijital bankacılığın hız ve düşük maliyet gibi avantajlarının yanında güvenlik sorunları ve kişisel etkileşim eksikliği gibi dezavantajları olduğunu belirtmektedir. Ahmetoğulları (2024), dünyada ve Türkiye’deki finansal teknolojilerin gelişimini yıllar itibariyle ele almakta ve gelecekteki durumu hakkında tahminlerde bulunmaktadır. Ahmetoğulları ve Arabacı (2022) Marmara Bölgesindeki katılım banka müşterileri üzerinde yaptıkları çalışmada, katılım bankalarının dijital bankacılık uygulamalarını Teknoloji Kabul Modeli ekseninde test emektedir. Çalışmada, pandemik kaygının da düzenleyici olduğu model sonuçlarına bakıldığında, algılanan kullanım kolaylığı, algılanan kullanışlılık ve algılanan güvenin mobil bankacılık kullanma niyetine anlamlı ve olumlu bir etkisi olduğu, mobil bankacılık kullanma niyetinin ise gerçek kullanıma katkıda bulunduğu görülmektedir. Tüm bunların yanında pandemik kaygının düşük orta ve yüksek düzeylerine göre mobil bankacılık kullanma niyetlerine etki eden parametrelerin değiştii gözlenmektedir. Ahmetoğulları (2023: 71)’na göre ise, katılım bankacılığı sektörünün finansal performansa etkisinde dijitalleşmenin rolünü değerlendirerek, mobil bankacılık müşteri sayısının, mobil bankacılık işlem sayısının, internet bankacılığı müşteri sayısının ve internet bankacılığı işlem sayısının aktif karlılığı ve öz sermaye karlılığına olan etkisini enflasyon kontrol değişkenini de dikkate alarak incelemektedir. Çalışmada mobil bankacılık müşteri sayısı, mobil bankacılık işlem hacmi ve internet bankacılığı işlem hacminin enflasyonun kontrol altına alındığı durumda, öz sermaye ve aktif karlılığına anlamlı ve olumlu yönde katkısı olduğu gözlenmektedir. Ayrıca Genel olarak, dijitalleşmenin hem müşteriler hem de bankacılık sektörü için dönüştürücü bir güç olmasının yanı sıra finansal teknolojileri de bünyesinde bulunduran dijitalleşen bankacılık ağında finansal hizmetlere erişim sorunu yaşıyan bireylerin kayır dışı yatırımlarının da finans piyasasına girişini hızlandıran bir sistem olacağı açıktır (Er, 2023: 91). Ahmetoğulları ve Arabacı (2021: 126-127) algılanan finansal refah düşüşünün dijital bankacılık kullanma tutumuna anlamlı bir etkisinin olduğunu saptamaktadır. Aynı çalışmada pandemik kaygının bu etkide düzenleyici bir rol üstlendiği de vurgulanmaktadır.

Literatür genelinde dijital bankacılığın, kullanıcı davranışlarından bankacılık sektörünün finansal performansına kadar geniş bir yelpazede etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Dijitalleşmenin, finansal erişimi artırarak özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki bankacılık faaliyetlerini dönüştürdüğu;

aynı zamanda gelişmiş ülkelerde kullanıcı deneyimini iyileştirdiği ortaya konmaktadır. Ancak, bölgesel farklılıklar ve altyapısal kısıtlamalar, dijital bankacılık alanında daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulan konular arasında yer almaktadır. Ayrıca, gelecekteki çalışmalarda regülasyonlar, siber güvenlik ve yapay zekâ destekli hizmetlerin etkisinin daha ayrıntılı olarak ele alınması alandaki boşluğa önemli katkı sağlayacaktır.

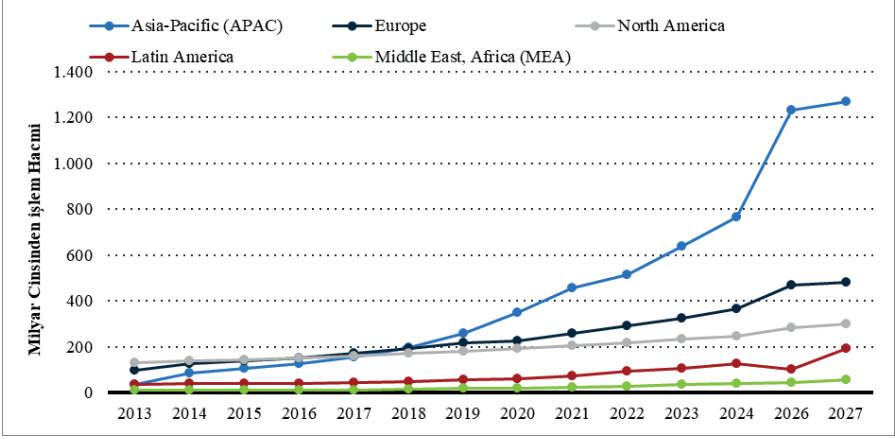
2. Yöntem

Araştırmada ikincil verilerden elde edilen zaman içindeki değişimler ve son dönemdeki bulgular üzerinden dünyada ve Türkiye’de dijital bankacılık işlemleri incelenmektedir. Dijital bankacılıkla ilgili küresel veriler Statista üzerinden elde edilmektedir. Excel dosyası şeklinde elde edilen veriler üzerinden frekans ve dağılım analizleri yapılarak hangi araçların nasıl bir ağırlığa sahip olduğu geçmiş veriler ışığında ve gelecekle ilgili tahminlere ait istatistiksel çıkarımlar yapılmaktadır.

Bu bağlamda, bölgelere göre nakitsiz işlem sayısının dünya çapında nasıl dağıldığını 2013 ile 2024 yılları arasında ve gelecekteki tahminleri 2028 yılına kadar Şekil 1’de ele alınmaktadır. Ardından 2023 yılı itibariyle dünya çapında sektörde öncü firmaların dijital bankacılık kullanıcı sayısının nasıl olduğunu gösteren bulgular Şekil 2’de gösterilmektedir. Öte yandan ele alınan bir diğer veri de 2023 yılı itibariyle dünyadaki çevrimiçi bankacılık kullanım oranı Şekil 3’te gösterilmektedir. Dahası mobil POS ödemelerin oranını gösteren sonuçlar Şekil 4’teki gibidir. Dünyadaki POS ve e-ticaret hacmini gösteren sonuçlar Şekil 5’te gösterilmektedir. Bir başka veri de dünya çapında bölgelere göre POS işlem hacmini gösteren sonuçlar Şekil 6’daki sergilenmektedir. Bir başka önemli veri dijital bankacılıkta net faiz geliri olarak elde edilen sonuçlar Şekil 7’de gösterilmektedir. Dünyada dijital bankacılık müşterilerinin mevduatlarının değeri yıllar itibariyle Şekil 8’de gösterilmektedir.

3. Bulgular

Dünyada ve Türkiye’de dijital bankacılığın gelişimini gösteren bilgiler Statista’dan alınarak grafikler halinde değerlendirilmektedir. İlk olarak dünyadaki dijital ödemeleri kapsayan yapı Asya-Pasifik (APAC), Avrupa (Europe), Güney Amerika (North America), Latin Amerika, Orta doğu Afrika (MEA) bölgelerine ait 2013-2027 yılları arasındaki dağılım ele alınmaktadır. Mevcut ve olası sonuçlar Şekil 1’deki gibidir.

Şekil 1. 2013-2027 Arası Dünyada Mevcut ve Olası Dijital Ödemelerin Dağılımı (Statista, 2024)

Şekil 1, 2013-2023 yılları arasındaki gerçekleşmiş sonuçlar ile 2024-2027 yılları arasındaki öngörülen işlem hacimlerini bölgesel bazda karşılaştırmalı olarak sunmaktadır. Veriler, dijital ödeme işlem hacimlerinin yıllar içinde küresel çapta önemli bir büyüme gösterdiğini ve bu büyümenin bölgesel farklılıklarla devam ettiğini ortaya koymaktadır.

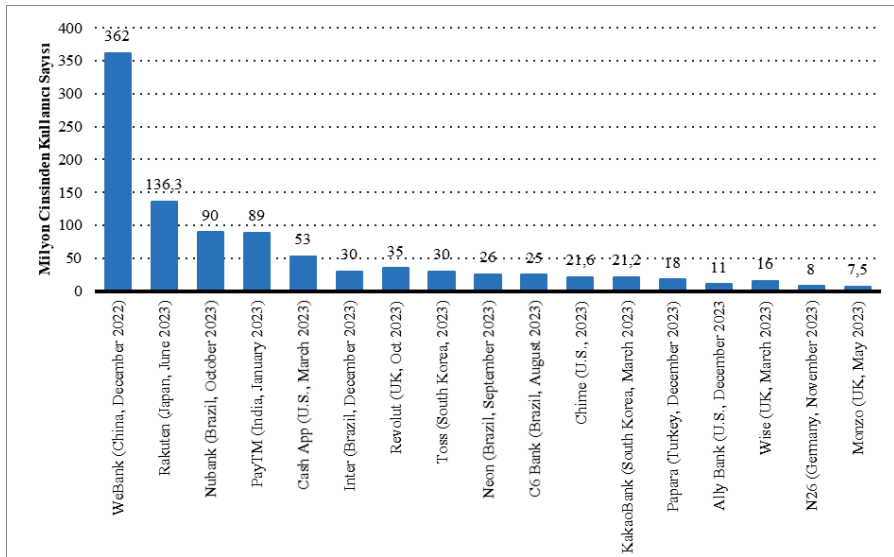
2013-2023 dönemi gerçekleşmiş sonuçlara bakıldığında, Asya-Pasifik (APAC) bölgesi, dijital ödeme işlem hacminde lider konumda bulunmaktadır. Bu bölge, teknolojik adaptasyonun hızla artması ve geniş nüfusuyla dikkat çekmekte, dijital ekonomiye olan güçlü geçiş süreci işlem hacimlerini sürekli artırmaktadır. Avrupa ve Kuzey Amerika bölgeleri, APAC kadar hızlı bir büyüme göstermemekle birlikte, düzenli bir artış eğilimi sergilemektedir. Özellikle Avrupa, istikrarlı bir şekilde büyüyen bir dijital ödeme altyapısı ile işlem hacmini artırmaya devam etmektedir. Kuzey Amerika ise erken doygunluk seviyesine ulaşmış bir pazar olarak daha sınırlı bir büyüme kaydetmektedir. Latin Amerika ve Orta Doğu & Afrika (MEA) bölgeleri ise dijital ödeme işlem hacmi açısından diğer bölgelerin gerisinde kalmaktadır. Bu fark, altyapı eksiklikleri ve ekonomik zorluklarla açıklanabilir.

2024-2027 dönemi için öngörülen verilere göre, APAC bölgesindeki işlem hacminin dramatik bir şekilde artmaya devam etmesi beklenmektedir. 2024 itibarıyla ivmelenen büyüme, 2027 yılında yaklaşık 1.400 milyar seviyesine ulaşmaktadır. Bu durum, bölgenin dijital ekonomide liderlik konumunu pekiştirmeye devam edeceğini göstermektedir. Avrupa ve Kuzey Amerika bölgelerinin büyümeleri daha ılımlı bir şekilde sürmektedir ve bu bölgelerin

toplam işlem hacimlerinin APAC'ın gerisinde kalacağı öngörülmektedir. Latin Amerika'da 2024 itibarıyla bir miktar hızlanan büyüme görülmekte, ancak toplam işlem hacmi yine düşük seviyelerde kalmaktadır. MEA bölgesi ise en düşük işlem hacmini korumakta ve dijital ödeme sistemlerine entegrasyonda daha sınırlı bir gelişim göstermektedir.

Genel olarak, 2013-2023 döneminde gerçekleşmiş sonuçlar ve 2024-2027 dönemi için öngörülen büyüme eğilimleri, dijital ödeme işlem hacimlerinin küresel çapta hızla arttığını, ancak bölgesel farklılıkların bu büyüme üzerinde belirleyici bir rol oynamaya devam ettiğini ortaya koymaktadır. APAC bölgesi, dijital ekonomideki öncülüğünü artırırken, diğer bölgeler daha sınırlı fakat istikrarlı büyüme eğilimleri sergilemektedir.

Öte yandan dünyada 2023 yılı itibarıyla dijital müşteri sayısını gösteren sonuçlar da dijital bankacılığın nasıl geliştiğini ve büyüdüğünü gösteren önemli bir veridir. Bu bağlamda dijital bankacılık türleri ve müşteri sayısını gösteren sonuçlar Şekil 2'de gösterilmektedir.

Şekil 2. Dünyada Dijital Bankacılık Alanlarında Kullanıcı Sayısının Dağılımı (Statista, 2024)

Şekil 2, 2023 yılı itibarıyla dijital bankacılık ve finansal teknoloji hizmetleri sunan platformların kullanıcı sayısını milyon cinsinden karşılaştırmaktadır. Veriler, sektördeki lider platformlar ile daha küçük kullanıcı tabanına sahip olan platformlar arasındaki farklılıkları net bir şekilde ortaya koymaktadır.

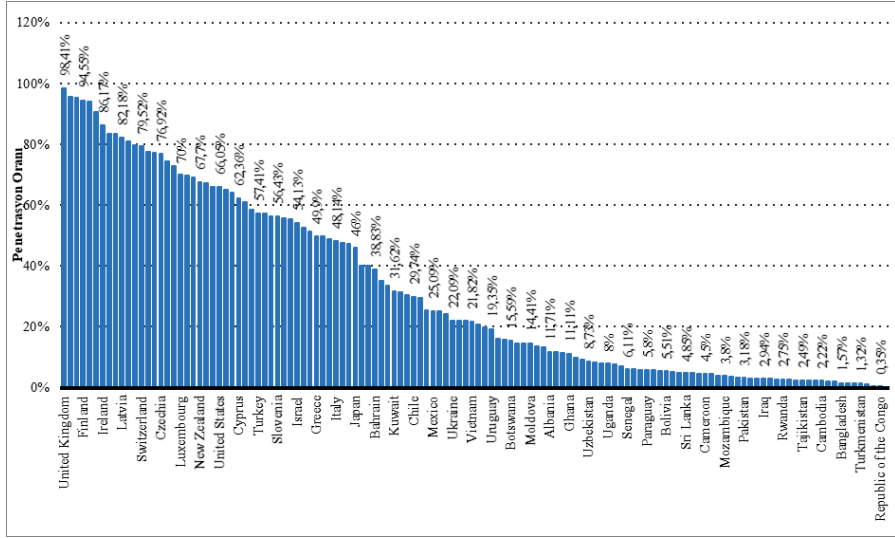
WeBank (Çin), 362 milyon kullanıcı ile açık ara lider konumda bulunmaktadır. Bu durum, Çin'in geniş nüfusu, WeBank'in dijital bankacılık ekosistemindeki güçlü entegrasyonu ve kullanıcı dostu hizmet modelleri ile ilişkilendirilmektedir. Rakuten (Japonya) ve Nubank (Brezilya), sırasıyla 136,3 milyon ve 90 milyon kullanıcı ile sıralamada ikinci ve üçüncü konumda yer almaktadır. Rakuten, Japonya'nın teknolojiye olan adaptasyonunu yansıtırken, Nubank'in Latin Amerika pazarındaki hızlı büyümesi dikkat çekmektedir.

PayTM (Hindistan) ve Cash App (ABD) ise sırasıyla 89 milyon ve 53 milyon kullanıcıya sahiptir. Bu platformlar, büyük pazarlarındaki tüketici tabanlarına dayalı olarak önemli bir etki yaratmaktadır. Daha düşük kullanıcı sayısına sahip olan Inter (Brezilya), Revolut (Birleşik Krallık) ve Toss (Güney Kore) gibi platformlar ise 30-35 milyon arasında değişen kullanıcı tabanları ile dikkat çekmektedir.

Grafikte daha alt sıralarda yer alan KakaoBank (Güney Kore), Papara (Türkiye) ve Wise (Birleşik Krallık) gibi platformlar, 20 milyonun biraz üzerinde kullanıcıya sahiptir. N26 (Almanya) ve Monzo (Birleşik Krallık) ise 10 milyonun altında kullanıcı ile daha küçük bir pazar payını temsil etmektedir.

Genel olarak, grafik, dijital bankacılık platformlarının kullanıcı sayılarında bölgesel farklılıkların etkili olduğunu göstermektedir. Asya-Pasifik bölgesi, kullanıcı tabanı açısından liderliğini sürdürürken, Latin Amerika ve Avrupa pazarlarındaki platformlar istikrarlı bir büyüme sergilemektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan pazarlardan gelen oyuncuların ise henüz daha sınırlı bir kullanıcı tabanına sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, dijital bankacılık alanındaki büyüme potansiyelinin hala yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Öte yandan 2023 yılı itibariyle küresel çevrimiçi bankacılık penetrasyon oranları Şekil 3'teki gibidir.

Şekil 3. Ülkelere Göre 2023 Yılında Çevrimiçi Bankacılık Penetrasyon Oranı (Statista, 2024)

Şekil 3, farklı ülkelerdeki dijital ödeme sistemlerinin penetrasyon oranlarını karşılaştırmaktadır. Penetrasyon oranı, bir ülkede dijital ödeme hizmetlerinin kullanımının nüfusa oranını ifade etmektedir ve bu oran, dijital ekonomiye olan adaptasyonu değerlendirmek açısından önemli bir göstergedir.

Birleşik Krallık (%98,41), Hollanda (%94,51) ve Güney Kore (%91,78), dijital ödeme sistemlerinde en yüksek penetrasyon oranlarına sahip ülkeler olarak öne çıkmaktadır. Bu ülkelerdeki yüksek oranlar, dijital ödeme altyapısının gelişmişliği, teknolojik adaptasyonun yaygınlığı ve kullanıcıların güvenli ödeme sistemlerine olan güçlü talebi ile açıklanmaktadır. Çekya (%89,02), İspanya (%87,67) ve Avustralya (%85,50) gibi ülkeler de yüksek penetrasyon oranlarına sahiptir ve dijital ödemeleri yoğun olarak kullanmaktadır.

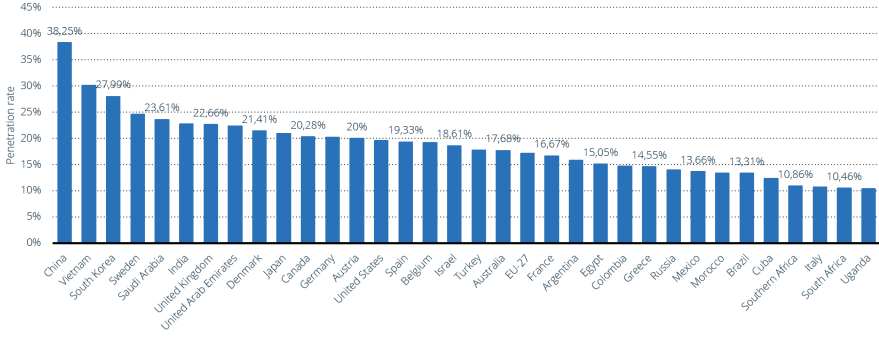
Orta sıralarda yer alan Türkiye (%78,83), Polonya (%72,00) ve Brezilya (%66,20) gibi ülkeler, dijital ödeme sistemlerine yönelik önemli bir adaptasyon sergilemekle birlikte, hala gelişim potansiyeline sahiptir. Bu ülkelerdeki penetrasyon oranlarının artışı, teknolojik altyapının genişletilmesi ve kullanıcı farkındalığının artırılması ile ilişkilendirilebilir.

Grafiğin alt sıralarında, Paraguay (%15,50), Tunus (%14,05), Pakistan (%12,95) ve Myanmar (%7,05) gibi ülkeler bulunmaktadır. Bu ülkelerde dijital ödeme sistemlerinin penetrasyonu oldukça düşüktür. Bu durum,

altyapı eksiklikleri, sınırlı internet erişimi ve ekonomik zorluklar gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır.

Genel olarak, grafik, dijital ödeme sistemlerinin penetrasyon oranlarında ülkeler arasında büyük farklılıklar olduğunu ve bu farklılıkların dijital altyapı, ekonomik gelişmişlik ve teknolojik adaptasyon seviyelerine bağlı olarak değiştiğini göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde penetrasyon oranları oldukça yüksekken, gelişmekte olan ve düşük gelirli ülkelerde bu oranların artırılması için önemli fırsatlar bulunmaktadır.

Bir başka dijital bankacılık göstergesi olarak dünyadaki 34 ülkenin 2023 yılı itibarıyla mobil ödemelerdeki dağılımını gösteren bulgular Şekil 4'teki gibidir. İlgili sonuçlar Fintech pazarındaki mobil POS ödemeleri segmentindeki ağırlıkları vermektedir.

Şekil 4. Dünyadaki Mobil POS Ödeme Oranları (Statista, 2024)

Şekil 4, farklı ülkelerde dijital ödeme sistemlerinin kullanım oranını ifade eden penetrasyon oranlarını karşılaştırmaktadır. Veriler, dijital ödeme sistemlerinin ülkeler arasındaki yaygınlığını analiz etmeye olanak tanımaktadır.

Mobil POS ödeme penetrasyon oranlarının ülkeler arasındaki farklılıkları açıkça gözler önüne serdiği görülmektedir. Çin, %38,25 ile bu alanda en yüksek penetrasyon oranına sahip ülke olarak lider konumda yer almakta ve mobil ödeme teknolojilerinin kullanımının ne denli yaygınlaştığını göstermektedir. Vietnam (%30,09) ve Güney Kore (%27,99) gibi Asya ülkeleri, dijital ödeme sistemlerine hızla adapte olan ekonomiler olarak öne çıkmaktadır.

İsveç (%24,60), Suudi Arabistan (%23,61), Hindistan (%22,77), Birleşik Krallık (%22,66) ve Birleşik Arap Emirlikleri (%22,37) gibi ülkeler de %20 üzerindeki penetrasyon oranlarıyla dijital ödeme sistemlerinin yoğun bir şekilde kullanıldığı diğer bölgeler arasında yer almaktadır. Özellikle, İsveç gibi Avrupa ülkelerinde nakitsiz ekonomiye geçişin etkileri bu yüksek oranlarla desteklenmektedir.

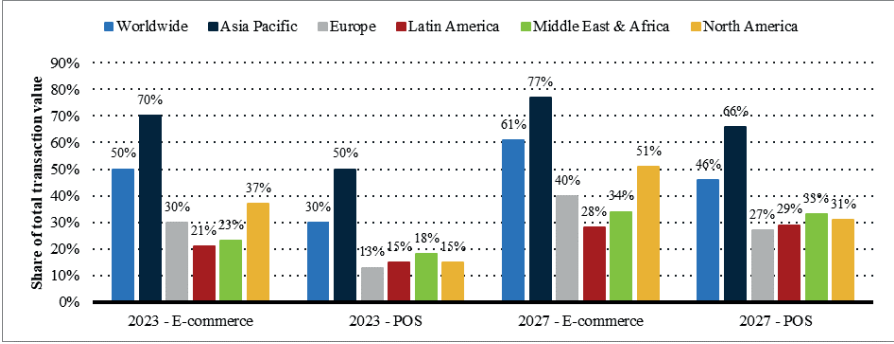
Japonya (%20,94), Kanada (%20,28), Almanya (%20,20) ve ABD (%19,62) gibi gelişmiş ekonomiler bulunmaktadır. Bu ülkelerdeki oranların nispeten yüksek olması, mobil POS ödemelerinin yalnızca gelişmekte olan pazarlarda değil, aynı zamanda gelişmiş ülkelerde de yaygın bir kullanım alanı bulduğunu göstermektedir.

Türkiye, %17,80 oranıyla, mobil POS ödemelerinde orta sıralarda yer almakta ve benzer ekonomik düzeye sahip olan ülkelerle yakın bir performans sergilemektedir. Bu durum, Türkiye’de mobil ödeme altyapısının gelişmiş olduğunu ancak kullanıcı alışkanlıklarının ve ekonomik faktörlerin bu yaygınlaşmada etkili olabileceğini göstermektedir.

Listenin son sıralarında Uganda (%10,36), Güney Afrika (%10,46), İtalya (%10,67) ve Küba (%12,32) gibi ülkeler yer almakta ve bu ülkelerde dijital ödeme sistemlerinin daha az yaygın olduğu görülmektedir. Bu durum, bu ülkelerde dijital altyapının sınırlı olmasından veya kullanıcıların geleneksel ödeme yöntemlerine daha bağımlı olmasından kaynaklanabilir.

Genel olarak grafik, dijital ödeme sistemlerinin penetrasyon oranlarında ülkeler arasında belirgin farklılıklar olduğunu ve bu farklılıkların ekonomik gelişmişlik, teknolojik altyapı ve kullanıcı alışkanlıklarına bağlı olarak değiştiğini göstermektedir. Dijital ödeme kullanımının düşük olduğu ülkelerde, teknolojik yatırım ve farkındalık artırıcı kampanyalar yoluyla önemli bir büyüme potansiyeli bulunmaktadır.

Dünyadaki 6 farklı bölgede 2023 yılı itibarıyla POS işlemleri ve E-Ticaret hacmini yüzdesel olarak gösteren bulgular Şekil 5’teki gibidir. Ayrıca 2027 yıl için beklenen değerler üzerinden çıkarımlar yapılmaktadır.

Şekil 5. Dünyanın Farklı Bölgelerinin POS ve E-Ticaret Oranı açısından Durumları (Statista, 2024)

Şekil5, 2023 ve 2027 yılları için e-ticaret ve POS (Point of Sale) işlemlerinin toplam işlem değerlerindeki bölgesel paylarını karşılaştırmaktadır. Grafik, küresel olarak ve farklı bölgelerde dijital ödeme kullanımındaki değişim ve büyüme eğilimlerini açıkça göstermektedir.

Küresel çapta dijital cüzdanların e-ticaret işlemlerindeki payı %50 düzeyindedir. Asya Pasifik, %70 ile açık ara lider konumdayken, bunu Kuzey Amerika (%37) ve Avrupa (%30) takip etmektedir. Latin Amerika (%21) ve Orta Doğu & Afrika (%23) gibi gelişmekte olan bölgelerde bu oranlar daha düşüktür, bu da dijital ödeme altyapısının gelişmiş pazarlardaki kadar yaygın olmadığını göstermektedir.

POS işlemlerinde dijital cüzdanların küresel payı %30'dur. Asya Pasifik, %50 ile yine en yüksek orana sahiptir. Kuzey Amerika ve Orta Doğu & Afrika'nın POS kullanım oranları sırasıyla %15 ve %18 seviyesindedir. Avrupa'nın %13 ile en düşük paya sahip olması, geleneksel ödeme yöntemlerinin bu bölgede hâlâ yaygın olduğunu göstermektedir.

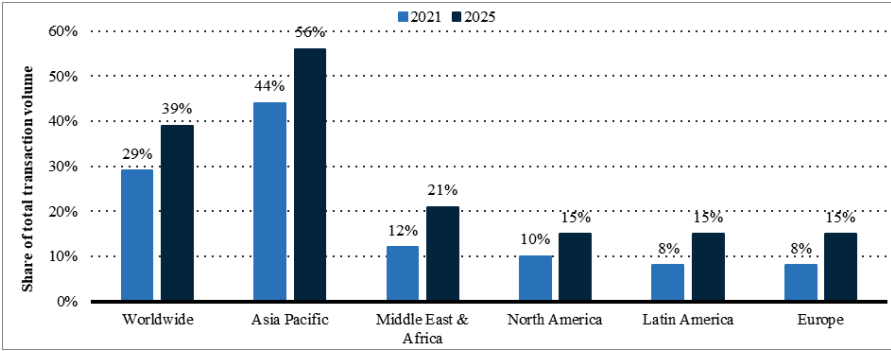
2027 yılına gelindiğinde, dijital cüzdanların e-ticaret işlemlerindeki küresel payının %61'e çıkması beklenmektedir. Bu artış en belirgin şekilde Asya Pasifik (%77) ve Kuzey Amerika (%51) bölgelerinde görülmektedir. Avrupa'nın oranı %40'a, Latin Amerika'nın oranı %28'e, Orta Doğu & Afrika'nın oranı ise %34'e yükselmesi beklenmektedir. Bu artış, dijital cüzdanların küresel ticaretteki önemini giderek arttırdığını göstermektedir.

POS işlemlerinde dijital cüzdanların küresel payı 2027'de %46'ya yükselmesi öngörülmektedir. Asya Pasifik'in liderliği %66 ile sürdürmesi beklenirken, Kuzey Amerika'nın %31'e yükselmesi, bu teknolojinin Batı pazarlarında da benimsendiğini göstermektedir. Avrupa'da ise bu oranın

%27'ye çıkması öngörülmektedir. Latin Amerika (%29) ve Orta Doğu & Afrika (%33) gibi bölgelerde de dikkat çekici bir büyüme beklenmektedir.

Genel olarak grafik, Asya Pasifik bölgesinin dijital ödeme alanında küresel bir güç merkezi haline geldiğini ve bu liderliğin 2027'ye kadar daha da pekişeceğini göstermektedir. Avrupa ve Kuzey Amerika'nın, dijital ödeme işlemlerinde Asya Pasifik'in gerisinde kalmasına rağmen, POS işlemlerinde önemli bir pazar payına sahip olmaya devam edeceği öngörülmektedir. Latin Amerika ve Orta Doğu & Afrika bölgeleri ise bu süreçte dijital ödeme sistemlerine adaptasyonda en yavaş ilerleyen bölgeler olarak dikkat çekmektedir.

Dünyada ve bölgelerde 2021'deki POS işlem hacminin payı olarak Dijital/Mobil cüzdan ödemelerinin hacmi ve 2025 için beklenen değerler Şekil 6'daki gibidir. Ayrıca Ortadoğu ve Afrika, Kuzey Amerika ve Avrupa için elde edilen sonuçlar da verilmektedir.

Şekil 6. Bölgelere Göre POS İşlem Hacminin Payı (Statista, 2024)

Şekil 6, 2021 ve 2025 yılları arasındaki toplam işlem hacmindeki bölgesel payların değişimini küresel ölçekte ve farklı bölgelerde karşılaştırmaktadır. Grafik, dijital ödeme sistemlerinin bölgeler arasındaki büyüme dinamiklerini ve gelecekte beklenen pazar liderlerini açıkça ortaya koymaktadır.

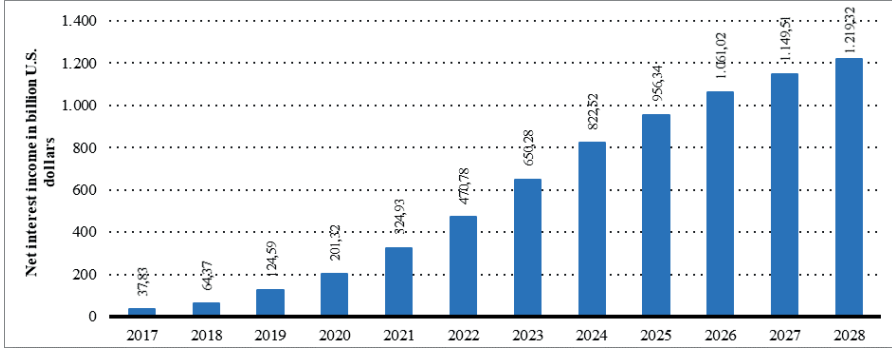
2021 yılına ait veriler, Asya Pasifik bölgesinin toplam işlem hacminin %44'lük payıyla lider konumda olduğunu göstermektedir. Bu durum, bölgenin dijital ödeme sistemlerine adaptasyonunun yüksek olduğunu ve büyük nüfus potansiyelinden kaynaklı yoğun bir işlem hacmi oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Küresel işlem hacminin %29'u tüm dünyada yaygın olarak dağılmış durumdadır. Diğer bölgeler ise daha düşük paylara sahiptir;

Orta Doğu & Afrika %10, Kuzey Amerika %15, Latin Amerika %8 ve Avrupa %8 oranında işlem hacmi gerçekleştirmektedir.

2025 yılına yönelik tahminler, Asya Pasifik'in toplam işlem hacmindeki payını %56'ya çıkararak liderliğini pekiştireceğini öngörmektedir. Bu artış, bölgede dijital ödeme altyapısının genişlemesi, internet erişiminin artması ve mobil ödeme platformlarının daha yaygın hale gelmesiyle ilişkilendirilebilir. Küresel işlem hacmi ise %39'a yükselmekte ve bu artış dünya çapında dijital ödeme sistemlerinin benimsenme oranının genel olarak arttığını göstermektedir.

Orta Doğu & Afrika'nın işlem hacmindeki payının %21'e yükselmesi, bölgenin dijital dönüşüm süreçlerinde önemli bir gelişim kaydedeceğine işaret etmektedir. Kuzey Amerika, Latin Amerika ve Avrupa'nın 2025 yılı paylarının sırasıyla %15, %8 ve %15 olarak sabit kalması beklenmektedir. Bu durum, bu bölgelerdeki pazarların doğunluğa ulaştığına ve büyüme oranlarının sınırlı olduğuna işaret etmektedir.

Dünya çapında dijital bankacılık sektörünün 2017'den 2023'e kadar net faiz gelirini ve 2024'ten 2028'e kadar tahmin edilen net faiz gelirini milyar dolar cinsinden veren sonuçlar Şekil 7'deki gibidir.

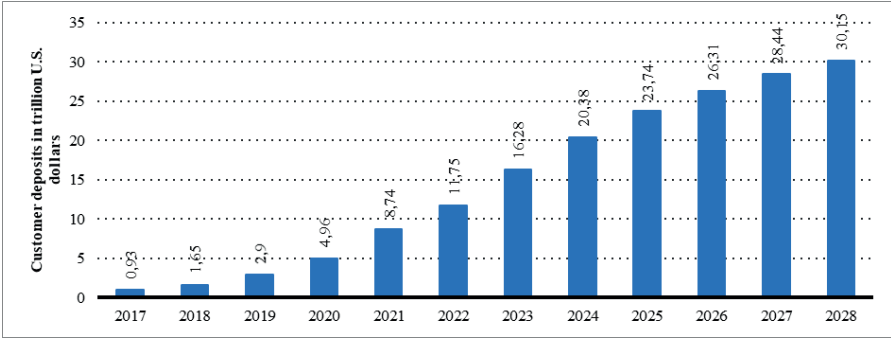
Şekil 7. Dünyada yıllar itibariyle Dijital bankacılığı Net faiz geliri (Statista, 2024)

Grafikte 2017 ile 2028 yılları arasındaki net faiz gelirlerindeki değişim, milyar ABD doları cinsinden gösterilmektedir. 2017 yılında 37,83 milyar dolar seviyesinde olan net faiz gelirleri, yıllar içinde kesintisiz bir artış trendi sergilemiştir. Bu artış, bankacılık sektöründeki büyüme, kredi hacimlerinin genişlemesi ve faiz oranlarındaki yükselişe açıklanabilir. Özellikle 2020 sonrası dönemde belirgin bir hızlanma dikkat çekmektedir. 2023 yılında

net faiz gelirleri 470,78 milyar dolara ulaşmış, bu dönemde faiz oranlarının yüksek seyretmesi ve ekonomik toparlanmanın hız kazanması etkili olmuştur.

2024 yılından itibaren gelirlerdeki büyüme devam etmekte ve 2028 yılına kadar her yıl artış kaydedilmektedir. 2028 yılı tahmini, net faiz gelirlerinin 1.219,32 milyar dolara ulaşacağını öngörmektedir. Bu artış, bankaların daha yüksek kredi faizleri ile gelirlerini artırdığı, aynı zamanda operasyonel verimliliklerini geliştirdiği bir döneme işaret etmektedir. Özellikle faiz politikalarının küresel ekonomik koşullarla uyum içinde sıkılaştığı bir süreçte, bu büyüme trendi sektör açısından olumlu bir görünüm sunmaktadır. Ancak gelecekte bu eğilimin sürdürülebilirliği, faiz oranlarındaki olası dalgalanmalar ve ekonomik belirsizliklerle şekillenecektir. Net faiz gelirlerindeki bu yükseliş, bankacılık sektörünün finansal sağlamlığını desteklemekte ve gelecekteki büyüme için umut vadetmektedir.

2017'den 2023'e kadar dünya çapında dijital bankalardaki müşteri mevduatlarının değeri, 2024'ten 2028'e kadar tahminlerle birlikte (trilyon ABD doları cinsinden) elde edilen sonuçlar Şekil 8'deki gibidir.

Şekil 8. Yıllar itibariyle dijital bankalardaki müşteri mevduatlarının değeri (Statista, 2024)

Şekil 8, 2017-2028 yılları arasında müşteri mevduatlarındaki yıllık artış incelenmektedir. Mevduat değerleri, trilyon ABD doları cinsinden gösterilmiş ve finansal sektörün büyüme eğilimi açıkça ortaya konulmaktadır.

2017-2023 dönemi, müşteri mevduatlarının sürekli bir artış trendi gösterdiği bir dönem olarak dikkat çekmektedir. 2017 yılında 0,93 trilyon dolar olan müşteri mevduatları, 2023 yılına gelindiğinde 16,28 trilyon dolara ulaşmaktadır. Bu süreçte yıllık büyüme oranı istikrarlı bir şekilde artarak küresel finansal sistemin müşteri güvenini ve tasarruf eğilimlerini güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle 2020 sonrası dönemde,

pandeminin etkisiyle bireylerin tasarruf eğilimlerinin artması ve bankacılık sektörüne yönelimdeki yükseliş, mevduatlarda kayda değer bir artışa yol açmaktadır. 2021 yılında 8,74 trilyon dolar ve 2022 yılında 11,75 trilyon dolar seviyesine ulaşan mevduatlar, bu etkilerin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

2024-2028 dönemi tahminleri, müşteri mevduatlarının artış hızını koruyarak büyümeye devam edeceğini göstermektedir. 2024 yılında 20,38 trilyon dolar seviyesine ulaşması beklenen mevduatların, 2028 yılında 30,15 trilyon dolara çıkacağı öngörülmektedir. Bu durum, finansal hizmetlerin dijitalleşmesi, yeni müşteri segmentlerinin bankacılık sistemine entegre edilmesi ve küresel ekonomideki büyüme trendleriyle ilişkilendirilebilir. Ayrıca, faiz oranlarındaki değişimler ve küresel ekonomik belirsizliklerin bu süreçte müşteri tasarruf eğilimlerini etkileyebileceği düşünülmektedir.

Müşteri mevduatlarındaki artışın bankacılık sektörü açısından büyük bir potansiyel barındırdığını göstermektedir. 2023 öncesi dönemde yaşanan hızlı büyüme, bankaların müşteri güvenini artırmaya yönelik stratejilerinin başarısına işaret etmektedir. 2024-2028 döneminde ise bu büyümenin devam edeceği, bankacılık sektörünün dijitalleşme ve finansal erişim gibi alanlarda ilerlemeler kaydederek daha geniş kitlelere ulaşacağı öngörülmektedir.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Dijital bankacılık, geleneksel bankacılığın ötesine geçerek finansal hizmetlere erişimde daha hızlı, maliyet etkin ve kullanıcı dostu çözümler sunmaktadır. Çalışmada, bu dönüşümün dünya genelindeki dinamikleri ve Türkiye'deki uygulamaları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Dünya çapında dijital bankacılığın hızla yaygınlaşmasının, teknolojik yenilikler, mobil cihaz kullanımındaki artış ve finansal teknoloji (fintech) girişimlerinin katkısıyla gerçekleştiği görülmektedir. Türkiye'de ise dijital bankacılığın gelişiminde, hem regülasyonların hem de bankacılık sektörünün yenilikçi adaptasyon yeteneğinin önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir.

Bu çalışma, dijital bankacılık sistemlerinin işlevsel etkileri ve müşteri deneyimindeki dönüşüm üzerindeki etkilerine dair değerli bulgular sunmaktadır. Diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında, bu çalışmanın önemi, Türkiye bağlamında dijital bankacılığın mevcut durumu ve potansiyel gelişim alanlarını vurgulamasında yatmaktadır. Örneğin, dünya genelinde dijital bankacılık uygulamaları daha çok yenilikçi Fintech çözümleriyle desteklenirken, Türkiye'deki odak, mevcut bankaların dijitalleşmesi üzerindedir. Bu, Türkiye'nin sektörel dinamiklerini ve regülasyonlarının özelliklerini öne çıkarmaktadır.

Çalışma ayrıca, dijital bankacılığın finansal kapsayıcılığı artırmadaki rolünü vurgulamaktadır. Geleneksel bankacılık sistemine erişimi olmayan bireylerin, dijital platformlar aracılığıyla temel finansal hizmetlere erişim sağlayabildiği gösterilmiştir. Bu bulgu, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki finansal kapsayıcılık politikalarına katkı sağlayabilecek niteliktedir. Türkiye özelinde, dijital bankacılık platformlarının kullanıcı dostu ara yüzler ve uygun maliyetli hizmetler sunarak müşteri tabanını genişlettiği ifade edilmiştir. Elde edilen genel sonuçlar Ahmetoğulları ve Arabacı'nın (2022) Türkiye özelinde pandemik kaygıyı da dikkate alan mobil bankacılık uygulamalarını kullanma niyeti ve gerçek kullanma davranışlarına etki eden faydacılık, algılanan maliyet, algılanan güven ve hizmet riski algısı gibi kavramların incelendiği çalışma ile tutarlıdır.

Bu bağlamda, çalışmanın alana katkısı, hem akademik literatüre yeni bir perspektif sunması hem de politika yapıcılar ve finansal kurumlar için öneriler geliştirmesidir. Akademik açıdan, dijital bankacılığın müşteri davranışları, teknolojik adaptasyon ve düzenleyici çerçeve üzerindeki etkilerini incelemek için bir temel sağlamaktadır. Politika yapıcılar içinse, özellikle regülasyonların finansal yenilikleri teşvik edecek şekilde düzenlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu, dijital dönüşümün hem sürdürülebilir hem de kapsayıcı bir şekilde ilerlemesi için önem taşımaktadır.

Son olarak, çalışma, dijital bankacılıkta güvenlik, veri gizliliği ve kullanıcı farkındalığı gibi kritik konulara dikkat çekmektedir. Özellikle artan siber güvenlik tehditleri ve kullanıcıların finansal okuryazarlık seviyelerindeki eksiklikler, hem sektörde hem de politika yapım süreçlerinde ele alınması gereken öncelikli konular olarak tanımlanabilir. Dijital dönüşümün başarısı, yalnızca teknolojik ilerlemelere değil, aynı zamanda kullanıcıların bu sistemleri etkin ve güvenli bir şekilde kullanabilme kapasitelerine de bağlıdır.

Dijitalleşmenin hızla artmasıyla birlikte finansal sektör, büyük veri oluşumunda önemli bir rol üstlenmektedir. Dijital bankacılık faaliyetleri, büyük miktarda finansal veri üretmekte ve bu verilerin etkin bir şekilde işlenmesi ve analiz edilmesi stratejik karar alma süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Çalışmamız kapsamında ele alınan veriler, yalnızca dijital bankacılık kullanıcı sayılarındaki artış veya POS işlem hacimleri gibi trendlerin ötesinde, kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin azaltılması açısından da kritik bir öneme sahiptir. Dijital ortamda toplanan bu veriler, muhasebe sistemlerine daha fazla şeffaflık sağlayarak kayıt dışılığın azalmasına katkıda bulunmaktadır.

Bu süreç, yalnızca bankacılık sistemi için değil, aynı zamanda diğer kurumlar açısından da muhasebe verilerinin büyük veri boyutunda işlenmesini

ve analiz edilmesini zorunlu kılmaktadır. Büyük veri analitiği ile sağlanan bu katkılar, hem bankacılık sektörünün daha etkili bir şekilde yönetilmesine hem de genel ekonomik sistemin şeffaflık ve hesap verebilirlik düzeyinin artmasına olanak tanımaktadır. Çalışmamız, bu kapsamda dijitalleşme ile birlikte artan verilerin, finans ve muhasebe sistemleri üzerindeki etkilerine dikkat çekmekte ve bu verilerin analizinin önemini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, dijital bankacılıktan elde edilen ikincil verilerin, büyük veri boyutunda işlenmesi ve analiz edilmesi, yalnızca finans sektörünün gelişimini desteklemekle kalmayıp, aynı zamanda muhasebe sistemlerinin de daha etkin hale gelmesine olanak tanımaktadır. Bu yönüyle çalışma, dijitalleşme ile finansal ve muhasebe süreçlerinin nasıl evrildiğini anlamak için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

Kaynaklar

- Ahmetoğulları, K. & Arabacı, N. (2022). Pandemi Sonrası Finansal Yeteneklerin Teknoloji Kabul Modeli Ekseninde İrdelenmesi: Katılım Finans Sektöründe Dijital Bankacılık Üzerine Bir Uygulama, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14 (3), 2270-2289.
- Ahmetoğulları, K. (2023). Katılım Bankacılığı Sektörünün Finansal Performansında Dijitalleşmenin Rolü (Ed. Yücel, R, Ayyıldız, Y. ve Er, H., Dijitalleşmenin Finans Sektörüne Getirdiği Yenilikler). Gaziantep: Özgür Yayınları.
- Ahmetoğulları, K. (2024). Finansal Teknolojilerin Dönüşümü: Pandemi Sonrası Küresel Fintech Yatırımları ve Türkiye'nin Yükselen Rolü. II. Uluslararası Maliye ve Vergi Kongresi, Konya, 261.
- Ahmetoğulları, K. & Arabacı, N. (2021). Pandemi Döneminde Algılanan Finansal Refahın Dijital Bankacılık Kullanımına Yönelik Tutuma Etkisinin Değerlendirilmesi (Ed. Atalay, M., Dijital Çağda İşletmeler ve Veriye Dayalı Uygulamalar). Ankara: İKSAD Yayınevi.
- Auta, E. M. (2010). E-banking in developing economy: Empirical evidence from Nigeria. *Journal of Applied Quantitative Methods*, 5(2), 212-222.
- Chung, W., & Known, M. (2009). Mobile banking services: The customer experience revolution. *Journal of Digital Services*, 12(4), 101-115.
- Er, H. (2023). İslami Finans ve Finansal Teknolojinin Gelecekteki Rolü (Ed. Yücel, R, Ayyıldız, Y. ve Er, H., Dijitalleşmenin Finans Sektörüne Getirdiği Yenilikler). Gaziantep: Özgür Yayınları.
- Kahveci, S., & Wolfs, M. (2018). The impact of digitalization on the profitability of Turkish deposit banks. *Turkish Journal of Banking Studies*, 23(5), 89-103.
- Meena, S., & Parimalarini, V. (2020). Digital transformation in banking sector: Its impact on employment and human resources. *Global Business Review*, 21(1), 87-102.
- Ojeka, S., & Ikpefan, O. A. (2011). Electronic banking and challenges of the Nigerian business environment. *Journal of Internet Banking and Commerce*, 16(2), 1-14.
- Valsamidis, S., Kontogiannis, S., Florou, G., & Kazanidis, I. (2020). Digital transformation in banking: Customer needs and technological advancements. *International Journal of Banking Studies*, 8(2), 45-56.
- Yücel, D. & Yücel, R. (2023). Finansal İnovasyon: Bankacılık Sektöründe Bir İnceleme, R. Yücel, Y. Ayyıldız ve H. Er (Edt.). Dijitalleşmenin Finans Sektörüne Getirdiği Yenilikler içinde (ss.1 -12). Gaziantep: Özgür Yayın-Dağıtım Co. Ltd.
- Yücel, D. (2023). Dijital Dönüşümde Yetenek Yönetimi. Presented at the V. International Cappadocia Scientific Research Congress, 5-7 11 2023 Nevşehir.